

חלבי בשבועות: מה הקשר בין אוכל למתן תורה? מבוסס על ליקוטי שיחות כג/27 ואילך

הרש"ה היה עני ואביון ולא פעם הוא כמעט גווע ברעב. פעם לא אכל שלושה ימים ובקושי סחב עד ליל שבת, הוא נצמד אחרי התפילה אל הגביר של העיר והלך להתארח אצלו בסעודה. על השולחן הייתה מונחת קערה עם חלה לבנה והרש"ה הרגיש שנשמתו יוצאת. הוא שכח את כללי הנימוס וטרף את הלחם הלבן עד הפרוסה האחרונה. הגביר, שראה איך החלה האהובה נגמרת לו מול העיניים, אמר ספק לעצמו - ספק לסביבה: "הקמח הלבן כל כך התייקר בזמן האחרון"...

"נכון, אמר הרש"ה, אבל הוא שווה כל אגורה"...

היהדות צועדת ביחד עם אוכל. הדרך ההלכתית לחגוג את השבת והחג היא באמצעות אוכל חגיגי ומשובח. ליצן אחד אמר: "מה זה חג יהודי? הם רצו להרוג אותנו, אלוקים עשה נס והציל אותנו, בואו נאכל משהו"... ובכל זאת, הדעת נותנת כי העיקרון הזה נכון בכל החגים בשנה, חוץ מחג השבועות. בעוד שהחגים האחרים נועדו לבטא את הצלת הגוף מידי שונאינו ולכן מתאים לכבדם באכילה גופנית¹, חג השבועות נתקן כל כולו עבור קבלת התורה הקדושה מהשמים ולכן הדרך הנכונה לחגוג אותו היא באמצעות מאמץ רוחני של לימוד תורה לאורך 24 שעות החג.

הנה קטע מהאדמו"ר הקודם מליובאוויטש, אותו ביקש חתנו, הרבי, לפרסם בקהל הרחב:

1. אגרת האדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון מליובאוויטש: חג השבועות הוא עת רצון למעלה והשם יתברך מטריד את המקטרג על עם ישראל, כדוגמת הטרדתו בשעת התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום כיפורים. והוא זמן המוכשר לעשות הכול לטובת לימוד התורה והעבודה ביראת שמים וכן להתעסק בתשובה בנוגע לתורה - באין מפריע משטן המקטרג.

כותב הרבי בצורה ברורה כי חג השבועות הוא יום הכיפורים של לימוד התורה. כשם שביום הכיפורים, אדם מתעלה מעל קטרוג היצר ומקבל כוח להתאמץ בקיום המצוות, כך חג השבועות הוא הזמן המסוגל להתחיל התחלות חדשות בלימוד התורה ולחולל תשובה על מה שלא הספקנו בעבר. ניתן להניח, אם כן, שחג השבועות הוא יום טוב רוחני, ללא קשר עם אכילה ושתייה.

וכאן מגלים תופעה הפוכה בהחלט. זאת עובדה תמוהה ומדהימה שאי אפשר להתעלם ממנה. החג שיש בו את חוב הסעודה הכי גדול במשך השנה, הוא חג השבועות. יכול אדם שלא לאכול בשר בחג הפסח וזה יהיה בסדר, לא לאכול דגים בחג הסוכות וזה יהיה בסדר, אך אין מצב הלכתי שאדם לא יאכל סעודה מכובדת בחג השבועות.

ישנם שני ביטויים הלכתיים לכך. א. הגמרא מספרת על מחלוקת גדולה בין שני גדולי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. מצד אחד, עמד רבי אליעזר בן הורקנוס המכונה "רבי אליעזר הגדול" ומצד שני, רבי יהושע בן חנניה. הם חלקו ביניהם כיצד היא הדרך הנכונה לחגוג שמחת יום טוב.

פסחים סח: רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב, אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר: עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר: עצרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר: חלקהו חציו לה' וחציו לכם.

¹ ידועים דברי הר"לבוש" על חנוכה ופורים (ראו ליקוטי שיחות י חנוכה ובכ"מ), שבפורים יש מצוות סעודה ואילו בחנוכה אין, משום שפורים נתקן על הצלת הגוף מיד המן ואילו חנוכה נתקן על הצלת הרוח מגזירות היוונים שביקשו "להשכיחם תורתך" ואין טעם להנציח את הצלת הרוח עם סעודה.

החכמים התמודדו עם סתירה בין שני פסוקים. מצד אחד נאמר: "עצרת לה' אלוֹקֶיךָ", היינו שהעצרת נחגגת בצורה רוחנית של לימוד התורה, ואילו פסוק אחר אומר: "עצרת תהיה לכם", היינו שהעצרת צריכה להיחגג בצורה גשמית המשמחת את הגוף. רבי יהושע בוחר בפתרון פשוט: גם זה נכון וגם זה נכון וצריך לשלב בחג את שניהם. ואילו רבי אליעזר אומר כי מדובר **בשתי רמות של אנשים**: האנשים הפשוטים יחגגו עם אוכל, ואילו האנשים המסוגלים לכך, **יחגגו את החג עם לימוד התורה**.

הדבר המעניין הוא, שרבי אליעזר לא דרש זאת רק מעצמו, אלא תבע כך מתלמידיו הלכה למעשה. במקום אחר מספרת הגמרא (ביצה טו) כי רבי אליעזר ישב בחג בבית המדרש ולא נתן לתלמידיו ללכת הביתה לאכול. אלו שנשברו ועזבו את השיעור לטובת סעודת החג – חטפו על הראש. "רבי אליעזר היה דורש כל היום כולו בהלכות יום טוב. יצאה כת ראשונה [לסעוד בביתה], אמר [בזלזול]: הללו הכינו חביות גדולות של יין [ולכן אינם מסוגלים לשלוט בתאוותם]. יצאה כת שנייה, אמר: הללו בעלי חביות בינוניות [ולכן המתינו עד עכשיו אך גם הם אינם מתאפקים]. ... יצאה כת חמישית, אמר: הללו בעלי כוסות [קטנות ולכן התאפקו עד עכשיו]. התחילה כת ששית לצאת, אמר: יהיו **מקוללים**. והרי שמחת יום טוב מצווה? רבי אליעזר לשיטתו שאמר: שמחת יום טוב **רשות**".

כמובן, אי אפשר להפריד את הסיפור מדמותו הנעלית של רבי אליעזר בן הורקנוס, "רבי אליעזר הגדול", אשר כידוע הסיפור המפורסם (הקדמה למדרש פרקי דרבי אליעזר), עזב את בית אביו העשיר בגיל 22 והלך ליבנה ללמוד תורה. הוא למד בשקדנות כזו, עד שנדף ריח של רעב מפיו ורבן יוחנן בן זכאי אמר: כשם שנדף ריח רע מפיו, כך יתפשט ריח התורה שלך בכל העולם.

וכאן מגיע הפלא הגדול: הגמרא בפסחים שם ממשיכה ואומרת כי כל זה הוא בכל החגים בשנה – **חוץ מחג השבועות**. אפילו רבי אליעזר מודה בחג מתן תורתנו, שחייבים לסגור את הספרים ולכבד את החג בסעודה טובה.

פסחים שם: אמר רבי אלעזר: **הכול מודים בעצרת דבעינן נמי לכם!** מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה הוא. **רש"י:** להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה בו תורה.

וכל אחד מתפלא: האם הדרך המתאימה להראות ש"נוח ומקובל יום שניתנה בו תורה", היא באמצעות סגירת ספרי הלימוד והליכה הביתה לאכול?! האם לא היה עדיף לשבת עוד שעה בבית הכנסת וללמוד בהתמדה כדי להראות ש"נוח ומקובל יום שניתנה בו תורה"?!
ב. עוד הלכה מעניינת, הופכת את חיוב הסעודה בשבועות לכזה שהוא חמור מכל החגים האחרים.

שו"ע רבנו הזקן (ומקורו בבית יוסף סימן רפח בשם הרשב"א): אסור להתענות תענית חלום בחג השבועות, לפי שהוא יום שנתנה בו התורה וצריך לאכול ולשמוח בו להראות שנוח ומקובל לישראל יום שנתנה בו התורה. לפיכך אינו דומה לשאר יו"ט ושבטות, שמותר להתענות בהם תענית חלום.

בעוד שבכל השבתות והחגים, מותר להתענות תענית חלום ולא לטעום כלום במשך השבת והחג, משום שהתענית עצמה מרגיעה את האדם ומהווה עונג בשבילו, בחג השבועות אסור להתענות תענית חלום ולבטל את החוויה הגופנית של החג. וכל אחד שואל את עצמו, הרי איפכא מסתברא? החגים האחרים מצינים הצלה גופנית ובכל זאת אפשר לחוות אותם בלי אוכל, ואילו חג השבועות מציין את התורה הקדושה שירדה מהשמים - וכיצד הדברים קשורים בכלל עם אוכל?

ליקוטי שיחות כג/27: הדבר הוא תמוה: מועדי פסח וסוכות הם לזכר חסדים גשמיים, החירות משעבוד מצרים ונס ענני הכבוד שהגנו עליהם מפני השמש ובכל זאת ניתן לחגוג אותם גם באמצעות תענית, ואילו חג השבועות, המציין כולו חסד רוחני של מתן תורה, קשור דווקא עם אכילה ושתייה.

הכרח לומר כי התכנית האלוֹקית מאחורי האירוע המהפכני של "מתן תורה", היא אחרת לחלוטין מהדרך שבה אנו תופסים אותה. אם נבין לעומק את סוד מתן תורה, נבין כי אין דרך טובה יותר לחגוג אותו מאשר עם אוכל.

א. בתוך החיוב הכללי של הסעודה בשבועות, תופסת מקום של כבוד, הארוחה החלבית. חג מתן תורתנו מצטיין בכך, שמעבר לסעודה הבשרית כמו בכל יום טוב, יש בו מנהג נוסף של אכילת מאכלי חלב. זאת הזדמנות מתאימה לגעת גם בנושא הזה ולהבין: איך הגיעה הפרה למתן תורה?

ישנם טעמים רבים לכך ונזכיר כמה מהם, מהקל אל הכבד:

2. שיר השירים רבה א, יט: נמשלו דברי תורה למים, יין, שמן, דבש וחלב... לחלב: מה חלב נקי ואין בו פסולת או שמרים כמשקאות אחרים, כך דברי תורה נקיים בלא פסולת.

כל דבר בעולם, נושא מרכיבים חיוביים ושיליים, ואילו החלב מצטיין בכך שאין בו פסולת או שמרים וכולו ראוי לאכילה. כך הדבר לגבי התורה: כל חכמה בעולם יכולה לגרום גם תופעות לוואי. כתוצאה מהלימוד, אדם יכול להפוך לאתיאיסט, חסר משמעות בחיים, מתנשא, סגור בעצמו וכו'. התורה היא הספר היחיד שמייצר רק טוב. עוד לא נברא האדם שלמד תורה והפסיד משהו. הלימוד הופך את הלומד ליותר רוחני, יותר קדוש וגם יותר טוב, מתחשב, אכפתי, רגיש לסביבה ומסור למשפחתו.²

המדרש מביא טעם מורכב יותר אודות הארוחה החלבית בשבועות: למעשה, החלב (והבשר) היו הגורם לכך שזכינו לקבל את התורה. הגמרא מספרת כי כאשר עלה משה לקבל את התורה, המלאכים עיכבו בעדו ואמרו שהם קודמים לקבל את התורה. אחרי הכול, מה יכול אדם ילוד אישה לתרום לתורה הקדושה? הקב"ה דחה אותם בטענה, שהייתה להם הזדמנות קודמת לקיים את התורה והם פספסו אותה. כאשר באו שלוש המלאכים להתארח אצל אברהם אבינו, הוא נתן להם בשר וחלב לאכול – והם לא עיכבו אותו באמירה שהם נזהרים מאיסור בשר וחלב.

באר היטב סימן תצד: שמעתי שאוכלים חלב ואחר כך בשר, דלא כמו שעשו המלאכים אצל אברהם שאכלו בשר בחלב – ובעבור זה ניתנה התורה לישראל.³

אמנם הטעם החשוב ביותר מבחינה הלכתית, הוא יותר מורכב ואנו רוצים להעמיק בו מעט.

משנה ברורה תצד, יב: בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה וירדו מן ההר לביתם, לא מצאו מה לאכול תיכף כי אם מאכלי חלב. כי הבשר צריך הכנה רבה לשחוט בסכין בדוק ולנקר חוטי החלב והדם ולהדיח ולמלוח ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם שבישלו בהם באותו מעת לעת, נאסרו להם. על כן בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב ואנו עושים זכר לזה.

כאשר בני ישראל שבו מהאירוע הנשגב של מתן תורה לביתם, הם היו מוכרחים לאכול רק חלב. משום שהם הצטוו במתן תורה בכל דיני הכנת הבשר לסעודה (שחיטה, ניקור, מליחה וכו') וכל הבשר שהם הכינו קודם, הפך להיות טרף. שהרי לא בוצעו בו כל ההכנות ההלכתיות הנדרשות. יתירה מכך: הם לא היו יכולים לשחוט מיד בהמות חדשות, כיון שגם הסכינים וכלי הבשר היו טרפים, משום שאכלו בהם עד עכשיו מאכלי טריפה ולוקח זמן להכשיר את כל הכלים. לכן הוכרחו לאכול מאכלי חלב, בהם אין דיני הכנה מיוחדים ואפשר לחלוב את הבהמה ולשתות וכן להכין תבשילים מהחלב והחמאה.

² לפני כמה שנים, הסתיים מחזור לימוד של "הדף היומי" ובכמה מקומות בעולם, התקיימו אירועים גדולים של "סיום הש"ס". באותו שבוע, יצא לי לראות את אחד העיתונים הדתיים ובמדור 'מכתבים למערכת' פורסם המכתב הבא: אישה כותבת כי "כאשר הגברים יסיימו השבוע את הלימוד, אני והילדים נסיים איתם יחד". היא סיפרה כי כמה שנים קודם, הם חוו קשיים חינוכיים עם הילדים. הילד הגדול נזרק מבית הספר והאחרים לא רצו ללכת. בעלה החליט למצוא שיעור קבוע, כדי לחזק את האווירה הרוחנית בבית. "מאותו ערב, היא כותבת, האווירה בבית השתנתה וכל החיים סובבים סביב השיעור של אבא. אבא כבר חזר או אבא לא חזר? בשמחות משפחתיות אנו מגיעים אחרונים, משום שלאבא היה שיעור קבוע. אנו כבר לא יוצאים לחופשים ארוכים, כדי לא להפסיד את השיעור של אבא. ולכן כשהגברים יסיימו את הלימוד השבוע, אני והילדים נסיים איתם יחד"...

³ אם כי יש פרכה ידועה על הטעם הזה: התורה מדגישה כי אברהם לקח "חמאה וחלב וכן הבקר", היינו שאברהם הקפיד לתת קודם חלב ואחר כך בשר, כיון שבין חלב לבשר, אפשר להמתין מעט זמן. בזה מובן המשך הפסוק "והוא עומד עליהם תחת העץ", הכוונה היא שהשגיח עליהם שלא יערבו את הבשר והחלב.

עד כאן דברים ידועים. אולם הרבי הקשה על כך שאלה פשוטה: כשם שהם לא הקפידו על מצוות השחיטה, הם מסתמא לא הקפידו על הפרדה בין בשר וחלב ובמילא כל הכלים בבית היו טרפים מבשר וחלב ובאיזה כלים היו יכולים לבשל מיד תבשילים חלביים?

ואין לתרץ שהם אכלו רק מאכלי חלב גולמיים קרים, כמו חלב וחמאה בלא בישול וכלים שאוכלים בהם קר, צריכים רק שטיפה, כי אם כן היינו צריכים לאכול בשבועות רק חלב וחמאה, וכיצד נוצר המנהג להכין עוגות ופשטידות וכו', שמצריכות בישול ואפיה בחום?

לכן הרבי מבאר את דברי המשנה ברורה בצורה מעמיקה יותר: הכוונה איננה שהם אכלו קודם מתן תורה מאכלי בשר בלא שחיטה ומליחה. הסברא נותנת שכבר קודם מתן תורה, הם החלו להתכונן להיות "ממלכת כוהנים וגוי קדוש" ולא באו לא מוכנים למתן תורה. (במיוחד לפי דברי הר"ן הידועים, שכל ספירת העומר שלהם הייתה הכנה נרגשת לקראת מתן תורה). לכן הם בוודאי הקפידו על שחיטה ומליחה וכן על הפרדה בין בשר בחלב⁴.

הבעיה הייתה אחרת: יש דין שרק שחיטה של יהודי היא שחיטה כשרה ("בר זביחה"), אמנם לפני מתן תורה הם לא היו בגדר יהודים - ולא היו יכולים לעשות שום דבר בעניין. לכן אחרי מתן תורה, הכלים שלהם נעשו בהכרח טרפים למפרע. אולם מנגד לא הייתה כל בעיה ביחס לחלב, כיון שהם הקפידו כאמור על הפרדה בין בשר וחלב והיו יכולים לאכול תבשילי חלב בלי פקפוק.

ליקוטי שיחות יח/6-365: ניתן לשאול, איך אכלו מאכלי ותבשילי חלב [והרי היו טרפים מבישול בשר בחלב]? ודוחק גדול לתרץ, שהם אכלו רק חמאה וחלב [קרים] ... שאם נהגו כך, היו צריכים לרמוז במנהג שלנו, שנאכל רק מאכלים כאלו ולא תבשילים? אמנם הדעת נותנת שעם יציאתם ממצרים וידעתם שעומדים לקבל את התורה, הם נזהרו במצוות וגם בבשר וחלב, ובמילא היו להם כלים נפרדים לחלב. אולם לגבי הבשר הייתה בעיה מיוחדת, שהם לא היו "ברי זביחה" לפני מתן תורה.

עד כאן בנושא הזה. ואחרי כל זה, יהודי בעל חושים רוחניים רגישים, מרגיש תחושה מוזרה ביחס לכל הדיון: האם זהו חג מתן תורה? האם זאת הדרך הטובה ביותר לחגוג את היום שבו נפתחו השמים וראינו מראות אלוקים?!

ב. הרב מרדכי גוטניק, הוא דיין וותיק במלבורן אוסטרליה. אחרי חתונתו, התייעץ עם הרבי מליובאוויטש מה עליו לעשות בחייו והרבי הורה לו להישאר בניו יורק וללמוד דיינות. הלימודים נמשכו שנים ארוכות והוא שקל ביחד עם אשתו, מה עליהם לעשות בינתיים כדי לתרום לעולם השליחות ולקרב יהודים נוספים לתורה ומצוות. הם פנו אל מנהלי ה"שבתונים", אלו שמזמינים סטודנטים צעירים להתארח בשבת בשכונת קראון הייטס ואמרו כי הם ישמחו לארח סטודנטים ולהציג שבת יהודית בביתם.

פעם הם אירחו שתי סטודנטיות שהיו חסרות כל מידע בחיים היהודיים. סעודת השבת התארכה והם שוחחו בהרחבה על דיני כשרות ובשר בחלב. בסוף הסעודה, הגישה בעלת הבית צלחת גלידה כקינוח, אך האורחות לא נגעו בה.

זה לא מראה שכיח שצעירים אמריקאיים יאמרו לא לגלידה, והמארחים התעניינו מה פשר הסירוב. הצעירות אמרו בתמימות כי הם חשבו שהגשת הגלידה נועדה להיות סוג של מבחן עבורן. הרי רק עכשיו דיברנו על הפרדה בין בשר וחלב וכיצד אפשר לאכול גלידה אחרי בשר? גברת גוטניק הסבירה בחיוך כי זה מתכון מיוחד של גלידה פרווה - מושג שהצעירות לא שמעו עליו מעולם. אחרי תקופה

⁴ כבר האבות הקפידו על שחיטה, כמו שאמר יצחק לעשיו (תולדות כז,ג): "שא נא כליר" וברש"י: "חדד סכינך ושחוט יפה שלא תאכילני נבלה". עוד מובא לגבי השבטים, שיוסף אמר למנשה "וטבוח טבח והכן" ומבאר (חולין צא,א): "פרע להם בית השחיטה והראה להם שהבשר שחוט כהלכה". ראו לקו"ש חל"ג/231, לה/מקץ.

קצרה, הגברת קיבלה מכתב מאחת הצעירות ובו הודתה על האירוח, ובנוסף כתבה למטה נ.ב.: אימא שלי התפעלה לשמוע על גלידה פרווה והיא תשמח לקבל את המתכון ולעשות זאת בביתה.

הרב גוטניק התפעל מההתפתחות של הסיפור, איך סתם אירוח תמים בליל שבת, הפך להיות מקור של התקדמות רוחנית עבור הצעירות הללו והוא החליט להעביר את המכתב אל הרבי. כוונתו הייתה פשוטה: לשמח את הרבי ולגרום לו נחת רוח. אחרי זמן קצר, המזכיר קרא לו והחזיר את המכתב של אותה צעירה. הרבי כתב עליו: "תשואות חן על הבשורות הטובות", ואחר כך הקיף את הנ.ב. של בקשת המתכון וכתב: "ימשיך קישורה ליהדות באופן המתאים לה".

בכך העביר הרבי מסר כביר: אוכל הוא לא רק אוכל. אוכל הוא הזדמנות לשנות את העולם. דרך האוכל, אפשר לכבוש מחוזות חדשים וליצור קשרים יהודיים מהממים.

נזכיר עוד סיפור רב-עוצמה: הרב אפרים שטורם, שימש עשרות שנים כמנכ"ל הארגון העולמי "יאנג יזראל" (ישראל הצעיר), שמפעיל רשת בתי כנסת ברחבי העולם כמרכז קהילתי-דתי. לפני כחמישים שנה, הם התמודדו עם בעיה חמורה שהולכת ומחריפה כל העת. צעירים יהודיים יוצאים ללמוד במכללות מחוץ לעיר, הקשר שלהם עם הבית פוחת והם חווים התבוללות אדירה. מנהיגי יאנג יזראל ישבו על המדוכה וחיפשו פתרון: אחד הציע לערוך קמפיין שלא לשלוח נערים למכללות רחוק מהבית – דבר שהוא לא מעשי. אחר הציע לשלב מרצים דתיים בתוך המכללות – דבר שלא היה בשליטתם. ועוד רעיונות לא יעילים.

לבסוף הם הגיעו אל הרבי והוא הציע פתרון שהתברר כמוצלח ביותר: להקים רשת מסעדות יהודית במכללות והיא תהווה מקום מפגש עבור הצעירים היהודיים. כך הם גם יאכלו כשר וגם יכירו מועמדים להקמת בית יהודי משותף...

הרעיון כאן הוא עמוק ויסודי: בתפיסה שלנו, היעד של מתן תורה הוא להתנתק משאון החיים ולהסתגר עם לימוד ורוח. אך הכוונה של הקב"ה היא אחרת לגמרי. אילו היה מחפש למדנים, הוא היה משאיר את התורה בעולם העליון. הלמדנים שם מוכשרים ומרוכזים יותר.

התורה ניתנה כאן כדי ליצור עולם חדש. זה הכלי שקיבלנו מהאלוקים כדי לתקן את העולם ולהשרות בו רוח של קדושה. האלוקים היוצר, ברא אדם יוצר. הוא בחר בנו כשותפים שלו כדי לשכלל את הטבע האנושי ולגלות בו רובד נוסף של קדושה.

הרבי הביא לכך פעם משל מאלף: אחד האמנים היהודיים המפורסמים במאות השנים האחרונות, היה הפסל הצרפתי-אמריקאי ז'אק ליפשיץ. יצירות האמנות שלו מוצגות במוזיאונים חשובים בעולם, וגם בארץ, בגן הפסלים במוזיאון ישראל. הייתה לו מסכת התכתבויות ארוכה עם הרבי ובה נדונו גם עניינים של אמנות. פעם כתב לו הרבי כך: עבודת הפיסול באבן היא בעצם מהות העבודה של היהודי. כיון שתפקידנו בעולם הוא להכניס 'חיים בחומר' ולעצב לו פנים נעלות.

3. הרבי מליובאוויטש במכתב לפסל ז'אק ליפשיץ (כפר חב"ד 1611): אלה שחוננו משמים בכישרון אמנותי - פיסול או ציור וכדומה - יש להם את היכולת להפוך דבר דומם כמו מכחול, צבע ובד, עץ ואבן לצורה של דבר חי. במובן עמוק יותר, זו היכולת להעלות במידה מסוימת את הגשמיות לרוחניות.

הדרך הכי טובה להכניס חיים בחומר, היא באמצעות אוכל. ארוחה יהודית לשם מצוות שבת וחג, מזמנת לנו אפשרות להביא את השכינה למקומות שהיא לא יכולה להגיע לשם בדרך אחרת. ישנם בכך מעגלים רבים: ראשית, ברמה של הגוף הגשמי. כל עוד לומד האדם תורה, הקדושה מתרכזת במוחו ובנשמתו, אולם כאשר הוא אוכל סעודה טובה לכבוד החג, הגוף שלו מתעדן. הגוף הגשמי קולט לתוכו אוכל שנאכל בטהרה ומתחיל להתעניין בנושאי קדושה. (בשנה הבאה, במקום לצפות ליציאה למסעדה טובה, הגוף יחכה מתי יגיע חג מתן תורתנו ויגישו את הבלינצ'ס הכי טוב במשך השנה).

במעגל השני, האוכל מאפשר לנו לגעת בילדים שלנו. ארוחה היא הדרך היחידה הקיימת כיום, להוציא את הילד מהאייפון ולרכז אותו סביב השולחן... במעגל השלישי, אוכל הוא דרך לחבב על אנשים מבחוץ את עולם היהדות, כפי הסיפור הידוע על רבי ואנטונינוס, אשר דרך מאכלי השבת הקרים והטעימים, העביר לו את סוד התבלין של השבת.

לקוטי שיחות כג/28: התורה והמצוות ניתנו לבני ישראל כפי שהם נשמות בגופים. וזאת משום שתכלית המצוות היא לתקן את הגוף, שגם הגוף של האיש הישראלי יהיה צרוף וחדור בקדושת המצוות. מזה מובן, שציווי התורה ששבת ויום טוב צריכים להיות זמן של עונג – אין הכוונה לכך שרק הנשמה צריכה להיות בעונג רוחני ביום הזה, אלא שגם הגוף יחוש עונג בגלל שזה שבת. ואדרבה: עיקר כוונת המצווה היא לצרף את הגוף. וכיון שהתענוג הטבעי של הגוף הוא באכילה ושתייה, לכן חיוב העונג הוא על ידי אכילה דווקא. כי דווקא באופן זה, העונג חודר ומצרף את הגוף ממשי⁵.

התובנה הנעלית הזו, בדבר הנשמה העמוקה של סעודת החג, מחייבת להתייחס אליה אחרת. אחד ההיבטים לכך הוא, לדאוג שהילדים יתכנסו באמת לסעודות השבת והחג ולהעניק לסעודה עומק ומשמעות רוחניים.

הנה קטע נפלא מהרבי, האומר כי כל בעיות החינוך בדור הזה, נובעות מדבר אחד: התמעטות התכנסות המשפחה סביב סעודת השבת.

התוועדות מוצש"ק יו"ד שבט תשל"ד: כל הקשיים שישנם בין אבות ובנים ... יכולים להסתדר ע"י שנעשים מציאות חדשה – מציאות של משפחה ... אחת העצות לזה היא שבשבת יתאספו כולם יחד ... ובשעה שבאים לסעודה הראויה לשמה ואין את כל העובדין דחול המפרידים ביניהם, ע"ז נעשה צירוף וחיבור כל בני המשפחה בתור מציאות אחת. זה שדור הנוער נאבד ח"ו מקדושה ... נובע מכך שנתנו לכל ילד ללכת לבד, האב היה עסוק בענייני פרנסה ובמילא הילד היה צריך למצוא את דרכו לבד. והתחלת התיקון הוא שביליל שבת, יתאספו כולם יחד באותו שולחן וידברו על שבתדיק'ע עניינים, ועל ידי שייעשו משפחה בריאה ביום השבת, יהפכו להיות משפחה בריאה בכל ימי השבוע.

ונסיים: לפי היסוד הזה, נוכל להבין שאלה גדולה בפרשת מתן תורה: אחד הטקסטים הידועים ביותר, הוא סיפור הגמרא במסכת שבת (פט) על הויכוח בין משה והמלאכים. המלאכים ניסו לעכב את מתן תורה בטענה שהם קודמים לבני האדם, ואילו משה השיב: "תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה: 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - למצרים ירדתם?! לפרעה השתעבדתם?! 'לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב' - קנאה יש ביניכם?! יצר הרע יש ביניכם?! מיד הודו לו לקב"ה".

כמובן, הסיפור הוא מוזר מתחילתו עד סופו. האם המלאכים לא ידעו מה כתוב בתורה?! האם הם באמת חשבו שהם יכולים לכבד את ההורים ולא לגזול?

מוסבר בחסידות כי המלאכים ידעו הכול, אך הם חשבו שאפשר לקיים את התורה ברובד הרוחני שלה. כתוב שהקב"ה מניח תפילין ונותן צדקה, הכוונה היא, שהוא מאיר אורות רוחניים הקשורים במצוות הללו. על כך הבהיר משה כי זה ממש לא העניין. התורה נועדה בעיקר כדי לזכך את החומר. המצוות הן כלי העבודה שהעניק לנו האלוקים, כדי ליצור את החיבור הבלתי יאומן בין גשם ורוח – ודבר כזה יכול להתרחש רק בעולם הזה, ובמידה רבה בחסות ארוחה טובה.

⁵ בכך שמעתי מבארים עובדה מעניינת בחייו של אברהם אבינו. אברהם נשלח ארצה כדי לפרסם את דבר האלוקות, אולם בתקופה הראשונה כן, הוא לא נחל הצלחות. לא קוראים במפורשי התורה בתחילת פרשיות לך ויירא על אנשים שאברהם קירב כאן בארץ. רק לקראת סוף פרשת ויירא, מסופר שאברהם הקים "אשל" במדבר, מסעדה לעוברים ושבים ובה החל לעורר את האנשים לקרוא בשם ה' א-ל עולם. מה השתנה בסוף פרשת ויירא? מדוע הוא החל לנחול הצלחה? ההסבר הוא, שקודם אברהם הפיץ תיאוריות רוחניות. הוא בנה מזבחות והזמין אנשים להשתתף בטקסים דתיים. אך זה לא עבד. כל מה שעניין את פרעה ואבימלך, היה המראה של שרי, אשת אברהם. בשלב מסוים, אברהם החליט להחליף טקטיקה ולהקים מסעדה על אם הדרך ובחסות האוכל, לעורר אנשים להודות לה' – ואז התרחשה המהפכה המיוחלת.

אנחנו עומדים 3329 אחרי מתן תורה. אחרי אלפי שנים של "ארוחות חגיגות", הרבי קבע כי לא נותר אלא לפתוח את העיניים ולקבל את פני משיח צדקנו אשר יאיר ויגלה את כל האורות הרוחניים שנצברו כאן מכוח מעשינו – וכל זה במהרה בימינו ממש.

כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת פייגה